

Hydajet HYSENI

LËVIZJA SHQIPTARE '81 - MIDIS PARAVAJTJES DHE RETROGRADES

Na ka bashkuar sot, Pranvera Shqiptare 1981, Lëvizja çlirimtare '81, Lëvizja rinore dhe gjithëpopullore, Lëvizja mërgimtare atdhetare, Lëvizja kryengritëse e çlirimtare që vetvetiu dhe spontanisht në mënyrë kuptimplote u pagëzua Pranvera Shqiptare '81.

Ky përvjetor i Pranverës Shqiptare, po mbahet në Shtutgart, jo larg prej Untergruppenbachut ku kanë rënë, për të mos vdekur kurrë Jusuf Gërvalla, Kadri Zeka dhe Bardhosh Gërvalla, tre vëllezër e shokë dhe tre shokë e vëllezër të pandalshëm e të pandashëm, të pavdekshëm të idealit. Duke kujtuar dhe nderuar tre dëshmorët, kujtojmë dhe nderojmë të gjithë dëshmorët e lirisë, para dhe pas tyre, dhe u shprehim respekt dhe mirënjohje edhe të gjithë veprimtarëve pa dallim, të gjithë veprimtarëve pararendës dhe promotorë të lëvizjes kryengritëse çlirimtare '81, që e ngjallën traditën e kolonive atdhetare të Rilindjes kombëtare shqiptare, e çliruan praktikisht mërgatën nga kanxhat ngulfatëse të UDB-së, përmbysën klubet famëkëqija jugosllave dhe bënë klubet e tyre të qëndresës, të luftës dhe veçanërisht u bënë faktori i pazëvendësueshëm dhe pamposhtshëm i qëndresës dhe luftës fitimtare të lavdishme të UÇK-së.

Me këtë rast, nuk mund të mos shpreh mirënjohjen dhe falënderimin ndaj shtetit gjerman dhe shteteve tjera mike gjithandej

për mikpritjen dhe mirëkuptimin gjithandej, lehtësimin, mbështetjen dhe përkrahjen e gjithanshme të kauzës shqiptare dhe lëvizjes çlirimtare jo vetëm gjatë viteve '80, por edhe shekuj më parë, kohën e Rilindjes shqiptare në fillet e studimeve ilirologjike dhe albanologjike, formësimit dhe konsolidimit bazë të vetëdijes kombëtare, iluministe dhe çlirimtare shqiptare e deri edhe te lëvizja çlirimtare, pavarësimit, institucionalizimit, shtetformimit si dhe të proceseve të demokratizimit dhe integriteteve euro-atlantike të Kosovës të shumëvujtur, Shqipërisë dhe gjithë hapësirës shqiptare.

Lëvizja '81 - lëvizje e proceseve

Më lejoni që në shenjë nderimi dhe të gjithë atyre që u sakrifikuan në Pranverën Shqiptare, të sjell në vëmendjen tonë bashkë, njërin nga protagonistët dëshmitarët më të mirë dhe njëherësh dëshmor i pavdekshëm i kësaj trashëgimie, Ukshin Hotin.

«Kohëve të fundit në Kosovë, duket sikur dominojnë dy parulla, ajo mbi demokracinë dhe ajo mbi Evropën. Në demokraci mendohet të arrihet në Evropë, ndërsa në Evropë mendohet të ketë demokraci, zhvillim. Duket se që moti është bërë imperativ precizimi i përmbytjes së tyre dhe shpjegimi më i hollësishëm i raportit të tyre me ngjarjet në Kosovë dhe në synimet e saj. Vetëm duke i vënë në relacion me ngjarjet e vitit 1981, me tërë kontinuitetin e ndodhive të viteve tetëdhjetë, mund të arrihet gjerë te përcaktimi i drejtë jo vetëm i përmbytjes së tyre por edhe i synimeve të mëtejshme të proceseve të tanishme dhe të djeshme si dhe lidhshmërisë së tyre me ato procese të demokratizimit që synojnë një Evropë të përbashkët për të gjithë popujt e saj».

Nga ky aspekt, nënvizon Ukshin Hoti, «duket se viti 1981 është nyja, zbërthimi i së cilës e mundëson lëvizjen e drejtë të gjërave dhe proceseve. Natyrisht ato mund të lëvizin edhe pa zbërthimin e kësaj nyje dhe gjatë historisë, vet ajo i ka zgjidhur nyjet e ngjashme por rëndom çmimi ka qenë tejet i lartë dhe historia në këtë pikë doemos do të ishte shndërruar në filozofi dhe filozofia doemos do të

çonte në përsëritjen e proceseve të njëjta me përmbajtje të ngjashme por gjithsesi me çmimin adekuat edhe për kohën edhe për energjinë e shpenzuar materiale dhe shpirtërore. Natyrisht edhe do të lind pyetja me të drejtë, përse pikërisht viti 1981. Përse jo ndonjë vit tjetër, dhe përgjigja mund të duket arrogante por në esencë e saktë. Sepse, vitet tjera nuk e ndryshuan historinë. Të gjitha vitet i ndihmuan zhvillimit të historisë, do të thoshim se vitet tjera i ndihmuan akumulimit të proceseve, rritjes së kuantitetit, por kërcimin kualitativ dhe shndërrimin e kuantitetit në kualitet e bëri viti 1981. Jo se ishte vit mrekullibërës por sepse pikërisht në atë vit ishin pjekur të gjitha kushtet, ishin akumuluar të gjitha proceset, ishin arritur të gjitha nivelet për tu shndërruar kuantiteti në kualitet dhe rastësisht i ndrydhi subjektet që nuk deshën të pajtoheshin me këtë ndrydhje. Po të ishin pajtuar me ndrydhjen, viti 1981 do të kalonte njësoj sikurse edhe vitet tjera.»

Duke kërkuar mirëkuptim për këtë citat të zgjatur, por mendoj domethënës, do të mund edhe të përfundoja me një konstatim se Pranvera Shqiptare '81, vazhdon edhe sot, thonë se liria vjen vetëm një herë por me pranverën vjen çdo vit. Pranvera e tashme, që gëzojmë, po ashtu ka ardhur me rininë dhe me sfida, me të arritura por edhe me akuza, sulme, edhe me luftë speciale, kundër të vërtetës historike për Pranverën Shqiptare '81 që është paradoksale por që në fakt është e drejtuar jo shumë nga e kaluara, nga e vërteta për të kaluarën historike sa për ardhmen dhes, si e tillë, do trajtuar edhe në këtë simpozium siç e do puna. E vërteta dhe vetëm e vërteta i duhet të sotmes dhe të ardhmes.

Thuhet se historinë e shkruajnë fitimtarët, por atë e shkruajnë edhe të tjerët që e quajnë veten fitimtar. Jetëgjatë është vetëm ajo që dëshmohet, pasqyrohet, përjetohet, perceptohet dhe transmetohet si e vërtetë e pakontestueshme. Është dëshmuar edhe në rastin tonë se veprimtarët fitimtarë, madje edhe kur janë pjesërisht fitimtarë, zakonisht kanë prirje t'i fryjnë e glorifikojnë të arriturat, e madje edhe të flenë mbi dafinat e lavdisë. Duket se duke dashur t'i fryjnë dhe glorifikojnë të bëmat e tyre, në të vërtetë, shpesh i zvogëlojnë dhe i

profanizojnë ato duke zbuluar padashur “edhe mangësitë dhe dobësitë, dhe duke dëmtuar kështu jo vetëm tablonë e së kaluarës por edhe realitetin e të sotmes dhe perspektivën e pasigurt dhe jo pa rreziqe të së ardhmes.

Ish sunduesit jofitimtarë, nga ana e tyre, me qasjen e tyre e shtrembërojnë dhe nxijnë qëllimisht të vërtetën por duke shtrembëruar dhe falsifikuar qëllimisht të vërtetën, sado mjeshtërisht dhe djallëzisht që ta kamuflojnë, pashmangshëm pasqyrojnë edhe anën tjetër të medaljes. Në këtë mënyrë lehtësojnë edhe kompletimin dhe saktësimin e së vërtetës së politikave dhe strategjive dhe taktikave jo vetëm të sundimit, shtypjes dhe shfrytëzimit, por edhe planet e projektuara shtetërore të asimilimit dhe të tjetërsimit etnik, shfarosjet gjenocidale jo vetëm të kaluarës por edhe të ardhmes së synuar. Por, e dëmtojnë edhe më shumë të vërtetën historike dhe këtu deshta të ndalem te ajo që quhet «skllevërit e kënaqur të robërisë», «shërbëtorë të oborrit», «ustallarë të porositur të inxhinieringut dhe fabrikimit të historisë», ose si do t'i quante i urti, «profetët e kthyer së prapthi», profetët që nuk e projektojnë të ardhmen, por e projektojnë të kaluarën, si do të duhej të ishte ajo, si ju pëlqen atyre që ta bëjnë ose për hesape të veta, ose për synimet strategjike të mentorëve dhe mecenëve të tyre.

Idolatria false dhe kalkulative dhe ideolokracia brutale, si derivate të inxhinieringut të instrumentalizuar politiko-historik, dhe fenomeneve të pashmangshme të qasjeve të njëanshme, sido që të motivohen e sido që të arsyetohen, në të vërtetë, më shumë se perceptimin dhe pasqyrimin e saktë të së kaluarës historike, do të dëmtojnë proceset vijuese dhe perspektivën e tyre historike.

Argatët e lumtur të robërisë

Njëanshmëria ndaj qasjes të kaluarës sonë «sui generis» si këto tonat, ndodhin edhe gjetiu, por konteksti ynë, po ashtu «sui generis», nxjerr në skenë edhe një qasje unike e «sui generis».

Zgjidhjet gjysmake që krijojnë terren të përshtatshëm për gjysmakët dhe mendjet gjysmake me qasjet e tyre kalkulativate dhe gjysmake, përplot gjysmë të vërteta, që në emër të njëfarë pragmatizmi kalkulativ dhe fleksibiliteti demagogjik dhe servil, t'ia përshtatin edhe të kaluarës, disenjimeve të porositura gjysmake e miope për një të ardhme vasale, gjysmake e uloke.

Ishte pikërisht kjo logjikë, kjo qasje gjysmake me dioptri dritëshkurtër dhe pajtuese me formula kufizuese gjysmake, që edhe dyzet vjet më parë, si edhe herëve tjera, para dhe pas saj, ishin nga detonatorët që po shpërthente dhe përplaste pashmangshëm prirjen e natyrshme historike të ecjes përpara drejt lirisë, barazisë dhe demokratizimit, me tendenca revanshiste, me qëllim të paralizës, ngulfatjes dhe tendencës së kthimit prapa, drejt të së kaluarës së paqëndrueshme dhe padurueshme të okupimit, shtypjes, diskriminimit dhe shfarosjes, prirje kjo që edhe tani, gjysmë shekulli më vonë rishfaqet si një fantazmë e së kaluarës bllokuese, ngushtuese, ngulfatëse, paralizuese. Skilevër të kënaqur me përfitimet e tyre marramendëse, edhe mund të mos ishin të vetëdijshëm se ku shpie revani vasalist dhe gjumi mbi dafina, por strategët e luftërave speciale kundër shqiptarëve, e dinë dhe dinë çka duan dhe as që e fshehin se status quo-n paralizuese dhe konfliktin e ngrirë e kanë vetëm si një blerje kohe deri sa të krijohen rastet për t'ia mësyre sërish Kosovës, siç duan e dinë ata.

Nuk është rastësi që në vijimësi dhe mënyrë sistematike, afirmohen dhe glorifikohen modele dhe figura kompromisere e vasaliste dhe diskreditohen, demonizohen dhe paralizohen figura personalitetesh, përvojash konsistente, parimore dhe qëndrestare, luftarake dhe fitimtare të lëvizjeve çlirimtare.

Lufta e pareshtur dhe e koordinuar aktuale dhe speciale kundër lëvizjes gjithëpopullore çlirimtare të vitit 1981 si dhe postulateve të tilla historike, që nga Skënderbeu e deri te lufta e lavdishme e Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës, nuk ka të bëjë aq me të kaluarën, sa me të ardhmen e Kosovës dhe gjithë kombit. Dushan Janjiq, kohë më para, duke bërë fjalë për procesin e ashtuquajtura

Dhoma të specializuara, thoshte se nuk është me rëndësi se a do të vërtetohet faji i të pandehurve, në gjykimet speciale që po zhvillohen. Qëllimi ishte të demonizohet UÇK-ja dhe gjithë projekti shqiptar si dhe të tjerët.

Pra, është shënjestrim i të kaluarës historike në funksion të minimimit të së ardhmes. Edhe po të mos ishte kjo sfidë serioze dhe e panënvlerësueshme, trajtimi i së kaluarës dhe qasja kthesave historike si Pranvera Shqiptare '81 dhe zhvillimeve të ngjashme historike, para dhe pas saj, duan parë në kontekstin e kohës, por edhe në funksion të së ardhmes, ngjashëm si porosia domethënëse e Janusit, figurës mitologjike, një sy prapa, një sy para.

Lëvizjet historike dhe kryengritjet trajtohen dhe absolutohen drejt duke i vendosur drejt në kontekstin e kohës në ndërlidhje dhe ndërvarësi në mes të asaj që i ka prirë dhe asaj që i ka pasur duke u mbështetur në shkaqet që i kanë determinuar shpërthimin dhe lëvizjet, aktorët e përfshirë dhe me ndikim në procese, forcat lëvizëse, forcat prapakthyes, forcat rezervë, forcat mbështetëse e bashkëpunuese, si dhe ato të luhatshmet, neutralet, hezitueset dhe të paangazhuarat, gjithnjë duke marrë parasysh programin e vërtetë, synimet afatgjata dhe atyre imediate, motivuese dhe obliguese.

Mbase duket shprehje e ashpër, por luftë speciale është edhe tendenca e vazhdueshme, e organizuar e sinkronizuar dhe tejet tendencioze për ta tjetërsuar të vërtetën për gjithë historinë tonë, por veçanërisht për lëvizjen rinore dhe gjithëpopullore të vitit 1981. Nga një anë shovinizmi serbomadhi e servilizmi antishqiptar dhe nga anën tjetër, dhe në sinkron me propagandën shoviniste, edhe gjynahqarët kolaboracionistë të një pjese të ish hyzmeqarëve shqipfolës të ish nomenklaturës serbojugosllave.

E çka krejt, nuk shpifin e fabrikojnë argatët e kënaqur me robërinë? Thonë, pa pasur asnjë fakt se «demonstratat e vitit 1981, nuk i ka organizuar Kosova...». Herë thonë se «i ka organizuar Shqipëria» e herë thonë «i ka organizuar Serbia» e herë-herë madje «i paska organizuar Rusia...!» Shpifin kështu vegla e argatë e kumbarë filoserbë e filojugosllavë, për t'i damkosur veprimtarët çlirimtarë të

cilët për pasojë të angazhimit të tyre, burgoseshin, ndiqeshin, torturoheshin, madje edhe vriteshin e masakroheshin në luftë kundër sundimit shovinist!

«I ka organizuar Rusia...». thonë edhe pse e dinë, që nuk është konstatuar që qoftë edhe një prej veprimtarëve të vetëm të lëvizjes së vitit 198, të ketë pasur çfarëdo kontakti e çfarëdo vizite me Rusinë apo Serbinë, kurse shumë nga ata që akuzojnë, kanë qenë edhe të lidhur në forma të ndryshme me Rusinë dhe Serbinë. Kënde akuzojnë se demonstruesit «kanë qenë të lidhur me Shqipërinë», andej thonë dhe aludojnë, se «kanë qenë të lidhur me Rusinë», edhe pse dihet fare mirë se Shqipëria ka qenë më shumë e konfrontuar me Rusinë se çdo vend tjetër, derisa lidhjet e Jugosllavisë, Serbisë dhe madje edhe nomenklaturës kosovare kanë qenë jo vetëm të duarnduarshme, por edhe në thellim e sipër... Shpifej e fajësohej dhe vazhdon të shpifet e të fajësohet Shqipëria dhe konsiderohej diversion i Shqipërisë kujdesi dhe ndihma e gjithanshme vëllazërore nga Shqipëria Nënë, kontribut të cilin e mbrojti me guxim e parimësi inteligjencia jonë atdhetare... Propaganduesit serbomëdhenj thonë se Lëvizja e vitit 1981 e ka rrënuar Jugosllavinë dhe Serbinë, kurse edhe argatët e kënaqur të regjimit tentojnë të fajësojnë rininë dhe inteligjencën atdhetare se e rrënuan Jugosllavinë dhe autonominë dhe kështu paskan dëmtuan procesin e zhvillimit, përparimit dhe mëvetësisimit, duke u bërë sikur harrojnë se edhe krerë të tyre, kishin folur dhe kishin shkruar hapur se Kosova e pasur me pasuri minerare e me pasuri njerëzore, jo vetëm që vazhdonte të ishte më e prapalëna ekonomikisht, por edhe po ngecte edhe më shumë, kurse pasuritë e saj po eksploatoheshin me të madhe dhe gjithnjë e më shumë. Statistikat flasin vetë... Flet, për ata që nuk i mbyllin veshët me qëllim, edhe famëkeqi «Libri i kaltër» dhe po ashtu fjala testament butaforik i Titos, para efektivit ushtarak në Karagjorgjevë.

Flitet dhe shkruhet për të përhapur mjegull, se gjoja demonstratat paskan shpërthyer me qëllim në kohën më të keqe dhe si të tilla «e kanë ndaluar procesin e zhvillimit të madh dhe e rrezikuan statusin që na paska qenë praktikisht republikë, të cilës i paska pasë

munguar vetëm një formalitet, emri republikë». Glorifikohet deri në absurd një farë liberalizimi dhe përmirësimi i viteve shtatëdhjetë, duke mbyllur sytë me qëllim për gjendjen e përgjithshme të rëndë dhe në keqësim, inflacioni e papunësia në rritje kurse zhvillimi dhe kostoja e jetesës në rënie e sipër, borxhet në ngritje kurse ekonomia në rënie, që po e bankrotonte Jugosllavinë. Se a ishin formalitet mungesat e statusit të Kosovës, si dhe ato formalitetet e ndryshimit restriktiv të më vonshëm dhe të imponuar të Kushtetutës të Kosovës, na e dëshmoi Dejtoni, Komisioni i Badinterit dhe madje edhe vete shpjegimi i Badinterit se «Çështja e njohjes ose mosnjohjes së një shteti është çështje de facto dhe jo çështje de jure...». Kusht për t'u njohur si shtet është të qenët shtet...

Përvoja e Vojvodinës dhe Sanxhakut, Timokut etj... janë shembull dhe dëshmi e mirë ilustruese se si do të ishte fati i Kosovës, po të mos ishte Lëvizja që lëvizi proceset dhe Lufta e Ushtrisë Çlirimtare dhe kapërceu digat e rubikonit të Lirisë.

Argatët e kënaqur të jugosllavizmit titist, derdhin lot krokodili për të rënët e lavdishëm të pranverës Shqiptare '81, duke fajësuar djallëzisht demonstratat dhe gjoja militantizmin, agresivitetin dhe ekstremizmin e kërkesave dhe parullave të shpalosura të demonstratave si shkaktare të vrasjeve dhe plagosjeve të shumta... Kështu spekulojnë për demonstratat '81 dhe ato '68, por ata, flasin dhe arsyetojnë krejt ndryshe, kur bie fjala për demonstratat e viti 1989!

Edhe pse demonstrata e vitit '89, kishte kërkesa për një shkallë më të reduktuara dhe minimalizuar dhe kishte edhe parulla e dekor më oportun e më politikanesk për kontekstin, me flamuj jugosllavë e me brohoritje «Jugosllavia, Jugosllavia!», «Tito- Partia», «Stipe, Stipe...» etj., megjithatë, makina represive serbomadhe, jo vetëm që nuk u zbut, por u egërsua edhe më shumë dhe shkaktoi shumëfish më shumë të vrarë, të plagosur e të burgosur, përfshirë edhe lojalistët filojugosllavë dhe madje edhe ndërmori edhe shumë më shumë masa represioni e restriksione institucionale, shoqërore, qytetare, etj. etj.

Demagogjia djallëzore shkon deri atje sa të bëj përpjekje për të shpjeguar edhe represionin e gjerë dhe brutal, me dhjetëra të vrarë, me qindra të plagosur dhe dhjetëra mijëra të burgosur, të torturuar e të keqtrajtuar, si viktimat e organizimit të demonstratave dhe jo politikës shoviniste antishqiptare dhe antidemokratike, e cila vazhdon të prezantohet si e hapur, liberale dhe demokratike.

Ata, nuk mund të mos e dinë se burgjet e Jugosllavisë burg popujsh, kanë qenë të mbushura vijimisht me të burgosur politikë shqiptare, edhe veprimtarë të kauzës çlirimtare por edhe qytetarë krejt të pafajshëm... Sipas burimeve amerikane dhe madje edhe Raportit të Ministrisë jugosllave të Drejtësisë, të vitit 1998, të burgosurit politikë shqiptarë përbënin rreth nëntëdhjetë për qind të të gjithë të burgosurve politikë të Jugosllavisë.

Flasin, më së miri, burgjet Adem Demaçit, para, gjatë dhe pas Brionëve të Tito - Rankoviçit Adem Demaçi që u burgos dhe mbajt në burg pas burgu për mendimin e lirë dhe të drejtën e bashkimit politik dhe bashkimit kombëtar, me të dalë nga burgu i radhës, në vitin 1974, u burgos përsëri pa asnjë fakt dhe pa asnjë argument, bashkë me 19 veta, kryesisht veprimtarë të Nëntorit pranveror '68.

Ai u kishte përsëritur në sy, atë që u kishte thënë edhe në vitet '60:

«Nuk kam vepër të dënueshme. Nëse doni të më dënoni për bindjet e mia, ja po ua them: Kosova është ndarë padrejtësisht nga Shqipëria. Kosova duhet të bashkohet me Shqipërinë dhe nëse nuk e ndryshon politikën e saj, Serbia do të marrë përgjegjësinë historike për shkatërrimin e Jugosllavisë. Jugosllavia do të shkatërrohet dhe në fund do ta humbni edhe Kosovën». Edhe pse e dinin se po dënonin pa faj dhe me proces të kurdisur krerë të kohës politikë e kalemxhinj të tyre servilë i akuzonin, i fyenin dhe i denigronin në mënyrën më të rëndë e më të poshtër. Madje edhe pas zbulimit publik të pafajësisë së Demaçit me shokë, disa nga hyzmeqarët filojugosllavë, jo vetëm nuk u penduan dhe jo vetëm që nuk kërkuan ndjesë, por vazhdua propagandën shpifarake kundër tyre, kundër brezave pasues dhe veçmas kundër Lëvizjes pranverore '81 dhe Shqipërisë nënë.

Panvera shqiptare '81 - vazhdimësi e pranverave çlirimtare shqiptare

Pranvera '81 ishte shprehje shpërthyesë e pakënaqësisë rinore dhe gjithëpopullore me robërinë dhe me gjendjen e përgjithshme të rëndë, të pabarabartë dhe në aspekte të caktuara edhe në keqësim të mëtejshëm të rinisë dhe shqiptarëve si tërësi, në Kosovë dhe në viset tjera të robëruara shqiptare në Ish Jugosllavi.

Kushtetuta e vitit '74 sillte një ndryshim pozitiv, por jo rastësisht me formulë të një si zgjidhje gjysmake. Dhe si e tillë nuk mbahej. Varfëria shtoej. Kishte një farë zhvillimi, por më shumë se zhvillim ishte eksploatim i pamëshirshëm e i tipit kolonialist të pasurive të shumta të Kosovës dhe fuqisë së saj të lirë punëtore. Në vend se të zhvillohej 52% me shpejt, siç qe premtuar Kosova po ngecte po në atë shkallë. Mesatarja e zhvillimit dhe e së ardhmes kombëtare të Kosovës ishte nën 1/4 e mesatares jugosllave dhe rreth 1/8 e asaj sllovene. Në raport me mesataret jugosllave, për frymë Bruto Prodhimi Shoqëror i Kosovës (SPP) ka rënë nga 43 për qind në vitin 1953, në 32 për qind në vitin 1971, dhe 27 për qind në vitin 1988, ndërsa shifrat korresponduese për Slloveni (republika më e pasur e Jugosllavisë) u rrit nga 175 për qind në vitin 1953, në 203 për qind në vitin 1988.

«Niveli i jetës së popullatës i mbetur shumë i ulët qysh në vitet '60, dhe ishte ngritur gjate viteve '70, dukej i dënuar për t'u ulur ose për të stagnuar», shkruante Robert Shvarc. Kjo e vërtetë që heshtet e fshihet edhe sot pas 40 vitesh, nga argatët e kënaqur të robërisë, potencohej kohë pas kohe jo vetëm nga mediat e Tiranës dhe ato botërore, por madje deklarohesh herë-herë edhe nga zyrtarë paravajtës të Kosovës.

Ndërkaq, në qendrat strategjike serbomëdha, në faqet e të ashtuquajturit «Libër i Kaltër», po përvijohesh strategjia e zezë antishqiptare e rrëmbimit edhe të asaj gjysmë autonomie që i ishte njohur Kosovës dhe tendencat e riinkarnimit të strategjive të

Rankoviçit, Çubrilloviçit e Garshaninit. Fjala e fundit e Titos, para ushtarakëve të Jugosllavisë në Karagjorgjevë, që është cilësuar si testament i tij, në thelbin e saj, në shënjestër kishte shqiptarët, Shqipërinë, dhe siç thoshte ai «përkrahjen e tyre nga qarqet perëndimore».

Fjala e Titos ishte platforma e përtërirë e strategjisë revanshiste antishqiptare të Beogradit shovinist. Këtë nuk e shihnin vetëm ata që i mbyllnin sytë me qëllim.

Disa nga naostalgjikët titistë jo vetëm i mbyllnin sytë edhe sot e gjithë ditën, por nuk lënë mjet e metodë pa përdorur për të mjegulluar e shtrembëruar të vërtetën akuzuese për robërinë titiste. Dukej qarte: në periudhën posttitiste që po pritej, zgjidhja gjysmake, as-as, nuk mund të mbahej. Kush nuk vete para, vete pas thotë, fjala. Shembulli Vojvodinës, Sanxhakut e rasteve si ato, flet vetë. Shqipëria nuk përzihej në punët e brendshme të të tjerëve, por bënte punën e saj... Dhe e bënte mirë...

Qysh në kohën e Luftës së Dytë Botërore qarqet nacionaliste propagandonin Shqipërinë etnike kurse Lëvizja shqiptare antifashiste, qysh në Konferencën e Labinotit, më 1943 kishte paralajmëruar atë që do të ndodhte 44 vjet më vonë...«Çështja e Kosovës dhe e Çamërisë» - theksohej në rezolutën e Konferencës, do të zgjidhet në bazë të Kartës së Atlantikut, në bazë të parimit të vetëvendosjes së popujve. Në rast të kundërt populli i Kosovës do të luftojë atë Jugosllavi që do të përpiquej ta skllavërojë”. Pas Mbështetja e Tiranës, përpjekjeve avansuese institucionale të Kosovës autonomiste ishte e pakursyer dhe e gjithanshme. «Sado që të bëjmë për Kosovën, pak është... ndihma që i japim Kosovës nuk është diçka e rastit, por një vijë politike me rëndësi të madhe kombëtare...».deklarohej nga niveli më i lartë politik i Tiranës zyrtare«, pa hequr dorë nga synimi për zgjidhje të drejtë, të plotë e të qëndrueshme të çështjes së pazgjidhur shqiptare...»

«Çështja nacionale, konstatohet publikisht, nuk zgjidhjet me slogane si ai vëllazërim-bashkim. E vërteta për çështjen nacionale në Jugosllavi, do ta tmerrojë Titon, në varr, pas vdekjes».

E ardhmja parashikohej me saktësi të pazakonshme:

«Në qoftë se vendoset hegjemonia serbomadhe, pavarësisht nga kamuflazhet demagogjike, Jugosllavia do të kthehet më keq se ç'është sot, në një vend me diktaturë të hapët fashiste e cila do t'i shtypë egërsisht popujt e ndryshëm që e përbëjnë, do t'i zhdukë edhe format më të zbehta aktuale të «demokracisë» e të vetëvendosjes dhe do të vendoset terrori i zi... klani serbomadh do të luftojë për ta ruajtur formën federative për t'i mbajtur nën zgjedhë popujt e tjerë...».

«Ç'do të ngjasë pas Titos? Çdo gjë do të shkatërrohet se e shkatërruar ishte. Çdo gjë do të falimentojë se e falimentuar ishte. Çdo gjë do të demaskohet se bluf ishte, kala e ndërtuar mbi rrëzë ishte...»

«Ç'do të bëhet Kosova? Tendenca dhe lufta e klanit serb është dhe do të jetë ta gllabërojë në Serbi. Ta skllavërojë. Varet shumë çdo të bëjnë kosovarët. Do të luftojnë... apo do ta shpallin Republikën e pavarur të Kosovës...? Pra, populli i Kosovës vendos dhe reziston deri në fund...».

Ndërkaq, udhëheqësisë kosovare u jepej porosia dashamirëse e vëllazërore: «Shqiptarët e Kosovës po luftojnë dhe do të luftojnë të bashkuar dhe në unitet, ndryshe i merr lumi... Ku është bashkimi është shpëtimi»..., deklarohet dhe porositet nga niveli më i lartë i Shqipërisë shtetërore, porosi që tingëllojnë aktuale edhe sot e gjithë ditën. Derisa Beogradi po përgatiste revanin e tij revanshist drejt Kosovës autonome, kurse kreu politik i Kosovës vazhdonte gjumin dimëror i dehur deliri i përjetësisë së «parajsës» së tyre jugotitiste, sërish ishte rinia, ishte vegjëlja dhe punëtorja ajo që lëvizi dhe e lëvizi Kosovën.

Lëvizja Çlirimtare e Kosovës, edhe përkundër goditjeve të rënda e të njëpasnjëshme, edhe përkundër rënieve të njëpasnjëshme, po ringjallej dhe po gufonte sërish. Grupe e organizata të ndryshme, të organizuara, gjysmë të organizuara ose edhe spontane e të vetë organizuara, me emra të ndryshëm e me forma të ndryshme organizimi, por me synim kryesisht të njëjtë e të përafërt, po e ngrinin përsëri flamurin e luftës për liri e barazi.

Lëvizja kishte hyrë në fazën e bashkimit dhe pagëzimi më i mirë i këtij bashkimi ishte në barrikada... Që nga viti '74, po vepronte, po zgjerohej dhe po fuqizohej, në gjithë hapësirën shqiptare një

Lëvizje e fshehtë dhe e kristaltë atdhetare e çlirimtare që po përballonte edhe burgosjet e njëpasnjëshme dhe po organizonte aksione, shpërndarje traktesh, literaturë të ndaluar dhe shtypi ilegal, në të gjithë hapësirën shqiptare, në miniera, konvikte e vendbanime.

Mërgata shqiptare po çlirohej nga klubet jugosllave dhe po bëhej transmision i rëndësishëm dhe shumëdimensional me botën perëndimore. Klubet e mërgimtarëve, të modeluara si klube jugosllave, po pavarësoheshin dhe po ktheheshin në klube atdhetare, të stilit të klubeve e kolonive të Rilindjes kombëtare. E prirë nga veprimtarë të palodhshëm dhe përbashkues si Kadri Zeka, Jusuf e Bardhosh Gërvalla, Enver Hadri, Zijah Shemsiu, Avdi Ibrahimi, e sa e sa të tjerë, mërgata shqiptare u kthye në inkubator dhe promotor të Lëvizjes çlirimtare dhe faktor të rëndësishëm të mbijetesës së popullit të saj të rrezikuar, prijatarë të evropianizimit të mënyrës së jetesës dhe ndërkombëtarizimit të kauzës çlirimtare dhe demokratizuese.

Demonstrata shpërtheu siç shpërthen Pranvera. Me lule të mbjella dhe me lule që mbijnë vetë, gjithkund ku gjejnë pak kushte e hapësire. Edhe në ara të lëruara, edhe në toka të harruara. Edhe atje ku ishte hedhur farë, edhe atje ku kjo farë ishte hedhur shumë kohë më parë. «Historia njerëzore, thotë Erih From, nis me aktin e mosbindjes së njeriut, që në të vërtetë është njëkohësisht edhe fillimi i lirisë dhe zhvillimit të arsyes së tij». Kur mbushet kupa edhe derdhet. Edhe përmbysen...Me përmbysje gotash e pjatash kanë filluar sa e sa kryengritje e revolucione nëpër botë. Shpërtheu edhe në Pranverën '81. Dhe ja tani Kosova shënon 40 vjetorin në liri, Republikë e shpallur e pavarur dhe sovranë dhe në rrugë të përmbushjes së plote të programit kombëtar, çlirimtar, demokratizues dhe paravajtës.

Vrulli shqiptar '81, kërkesë e kohës dhe e perspektivës

Rinia, thonë, vjen vetëm një herë, por me pranverën vjen për çdo vit. Vrulloi në mars për të kulmuar në prill. Nisi me kërkesa të drejta e të natyrshme sociale e ekonomike për t'u kthyer shpejt në kërkesa politike, kombëtare e demokratike.

Sërish, barazia e kishte emrin Republikë. Republikë ishin të tjerët përreth. Republikë edhe si mënyrë vetëqeverimi por edhe si formë qeverisjeje. Jo zgjidhja më e mirë e më e drejtë, por zgjidhje kompromis. Republikë e vetëvendosje, pa ia lidhur duart perspektivës së ardhme. Dhe me mundësi për zgjidhje edhe më të avancuar. Edhe atëherë edhe sot shkallare në shkallën ngjitëse drejt zgjidhjes përfundimtare, edhe sot 40 vjet më vonë.

Motot: «Jemi shqiptarë, nuk jemi jugosllavë», «Jemi shqiptarë dhe asgjë tjetër!», «Jetën e japin, flamurin - kurrë!», etj. paralajmëronin fundin e filozofisë së imponuar të inxhinjeringut pan(jugo)sllavist dhe strategjisë së krijimit të një identiteti të ri kuazinacional dhe ndarës, këndej a andej kufirit shqiptaro-shqiptar.

Sfidë që nuk guxon të nënçmohet edhe sot, edhe kur vjen e modifikuar në njëfarë produkti më të sofistikuar të inxhinjeringu kuazietnik antishqiptar Parulla: «Kosova - Republikë!», shoqërohej me parullën dykuptimëshe, por domethënëse: «Bashkim, Bashkim!»,

«Kush s'bashkohet është tradhetar...» Pranvera shqiptare '81 ishte Lëvizje pa kufij administrativ, ishte bashkim luftarak dhe bashkim perspektiv të të gjithë hapësirës së robëruar shqiptare, madje i gjithë kombit shqiptar gjithandej, si asnjëherë më parë në histori. Përbashkim e solidaritet kombëtar, i mbetur disi në gjysmë rruge, nën tryzni dobësimi e problematizimi, në një kohë kur rreziqet nuk po zvogëlohen. Përkundrazi.

Slogani «Republikë - kushtetutë! Vetëvendosje e Kushtetutë; ja me hatër ja me luftë!», paralajmëronte edhe strategjinë e ardhshme, gjithnjë në frymën e porosisë së Sami Frashrit: «Ta kërkojmë me të mirë, por edhe pushkën ta kemi plot..!»

Qëndresa në Besi, krismat e pushkëve në Prekazin heroik, e me vonë, edhe krismat në familjen e Rafi Halilit, heroizmat Rexhep Malës e Nuhi Berishës, Afim Zitisë e Fahri Fazliut, Ali Ajetit dhe Baram Bahtirit dhe sa e sa dëshmorëve të tjerë, ishin dëshmi se këto nuk ishin vetëm slogane por edhe paralajmërime të luftës fitimtare të Ushtrisë së lavdishme Çlirimtare, çuditërisht, tani nën tryzni të një proces degradimi e dezavuimi dhe në shënjestër të baterive djallëzore

të luftës speciale dhe padrejtësisë speciale...! Ende pa ushtri, peng të formulave servile e vargonjve institucional me të cilët Republika ia ka lidhur duart vetvetes...!

Sloganet: «Trepça është jona!», «Trepça prodhon, Beogradi ndërton...», «Kosova (Kosova si vend, por edhe »Kosova« si kombinat) është jona!», «Kosova kosovarëve!», e të tjera si këto shpalosnin dimensionin ekonomik të Lëvizjes kombëtare, dhe nxirrnin në skenë armatën e madhe e impresive të punëtorisë dhe minatorëve heroikë të Kosovës.

40 vjet më vonë, këtë pasuri ekzistenciale e premtuese zhvillimore, vazhdojnë të mbeten të bllokuara dhe me status e madje edhe me pronësi të pasqaruar... «Kosova është jona», por copa të saj tokësore po kafshohen gjithandej, madje edhe po aminohen me votat e të zgjedhurve tanë dhe me votën vendimtare të pjesëtarit të Listës Serbe dhe njeriut që përfaqësonte strukturat kuislinge pushtuese serbe në Kosovë.

Thirrjet kundër borgjezisë së kuqe, inflacionit dhe rritjes galopante të çmimeve si dhe kërkesat për kushte, punë e barazi, ishin jo vetëm demaskim i demagogjisë pseudomajtiste e pseudoegalitariste të regjimit, por ishin shprehje edhe e gjakimit për drejtësi shoqërore të rinisë dhe vegjëlisë shqiptare. Ishte vazhdimësi e dimensionit progresist e paravajtës të Lëvizjes shqiptare që nga Rilindja e këtaj, që sa vjen e aktualizohet si domosdo edhe e kohërave postmoderne që po jetojmë e mezi po mbijetojmë.

Si të tilla, këto dhe kërkesa dhe të tjera si këto, bashkë me thirrjet dhe kërkesat për autonomi të Universitetit, kundër pranisë së policisë e Ushtrisë serbe e jugosllave në Kosovë, thirrjet dhe kërkesat për liri të shprehjes e vetëvendosjes, për liri të bashkimit, protestës e organizimit, kërkesat për kthimin në Kosovë të të burgosurve politikë dhe lirimin e tyre, kërkesa aktuale edhe sot, si dhe parullat tjera si këto, ishin shprehje e karakterit demokratik par ekselansë, paqësor dhe paqedashës të Lëvizjes. Lëvizjet çlirimtare për nga natyra e tyre janë natyrshëm dhe substancialisht demokratike.

Edhe përkundër kësaj, mbase pikërisht për këtë, sërish përgjigja e pushtetit të atëhershëm politiko-policor, ishte vetëm dhunë e represion, plumba, bomba gaz lotsjellës, tanke e autoblanda, burgosje, tortura shtazarake, dënime drakoniane.

«Vetëm pse deshët Republikë, u shtypet si në monarki...» i këndonte brezit '81, shkrimtari i madh shqiptar Ismail Kadare.

Ishte vërtet, tërmet, por, kjo dridhje tektonike paralajmëronte kthesën e madhe dhe fillonte procesin e ndryshimeve të thella në Kosovë, në hapësirën shqiptare dhe më gjerë, në fqinjësi e në rajon, por edhe në Evropë.

Ja si shkruante Kadri Zeka për represionin në Universitet:

«Të dashur vëllezër, armiq të tanë të pabesë, pos masakrave që kanë bërë e po bëjnë mbi popullin tonë, kanë ndërmarrë shumë masa tjera fashiste e antishqiptare. Ata mbyllën Universitetin e Kosovës, të cilin e patëm krijuar me aq mundime e sakrifica, dhe pushuan shumicën dërrmuese të pedagogëve të tij, anuluan të gjitha marrëveshjet e mëparshme mes Shqipërisë dhe Kosovës, që kishin të bënin me bashkëpunimin në fushën e kulturës, artit dhe arsimit; po largojnë nga puna shumë punëtorë shqiptarë në ndërmarrje si dhe shumë mësimdhënës të shkollave të mesme e atyre fillore; kanë vendosur t'i ndryshojnë të gjitha tekstet mësimore të gjuhës, historisë etj., dhe kanë në plan të marrin shumë masa tjera reaksionare kundër popullit tonë. Në këto kushte nuk na ka mbetur rrugë tjetër veç të forcojmë luftën tonë, që t'i përgjigjemi armikut ashtu si e ka zakon shqiptari...»

Para pak ditësh në Kosovë, ndodhi një fenomen i çuditshëm... Ashtu si në kohë të moçme, shumë shqiptarë që kishin gjaqe e hasmëri mes veti, i shkuan në shtëpi njëri-tjetrit, u falën gjaqet, duke u përqaftuar me mall ndërmjet veti dhe ashtu të kapur dorë për dore dolën në demonstrata dhe sot ashtu krah për krah luftojnë së bashku dhe mbrojnë njëri-tjetrin. Ata i bashkuan idealet e larta të popullit e të atdheut, i bashkoi lufta për të mbrojtur nderin e nënave dhe motrave shqiptare, për të mbrojtur fëmijët nga bishat e egërsuara titiste..."

Opinionit demokratik, liridashës e paqedashës në Evropë e gjithandej nëpër botë, mbase për herë të parë, zu të reagojë dhe të mbajë qëndrim të drejtë ndaj çështjes së pazgjidhur shqiptare, reagim të cilin diplomacia aktive dhe mediat e fuqishme të Shqipërisë nënë si dhe shtypi ilegal i Lëvizjes Atdhetare, në Kosovë, në viset tjera të robëruara si dhe në mërgatë, i grumbullonin i përkthenin dhe ia ofronin opinionit tonë të etur dhe, po ashtu, edhe opinionit të keqinformuar botëror.

Po përvijohet kështu, mbase për herë të parë, baza e rreshtimit të ri historik të një aleance të pashpallur të popullit të robëruar shqiptar dhe Lëvizjes së tij çlirimtare me Shqipërinë nënë dhe me botën demokratike, liridashëse e paqedashëse, posaçërisht me botën euroatlantike, përballë shovinizmit serbomadhi, aleateve të tij neopansllaviste dhe shërbëtorëve të tyre gjithnjë e më të pakët shqipfolës.

Pranvera '81 jo vetëm që e affirmoi dhe e ndërkombëtarizoi çështjen e pazgjidhur të Kosovës, por edhe e shkundi, e pajtoi, e bashkoi, e përgatiti dhe e kaliti shpirtërisht dhe politikisht Kosovën për sfidat e ardhshme që po vinin.

40 vjet më vonë, falë sakrificave dhe privacioneve të shumta e të dhembshme dhe falë mbështetjes së botës liridashëse, paqedashëse dhe demokracidashëse, Kosova dhe kauza e saj është 40 shkallë më lartë dhe po aq më afër caktit të synuar.

Pranvera e vitit '81, ashtu si edhe epopetë çlirimtare para e pas saj kishin edhe një slogan:

«Bashkim! Bashkim! Kush s'bashkohet është tradhtar».

«Çastet e vështira që po kalon populli ynë dhe rreziqet që po i thuren atij, thirrën Kadri Zeka e Jusuf e Bardhosh Gërvalla me shokë, e bëjnë edhe më urgjente nevojën e bashkimit të të gjithë shqiptarëve të ndershëm e patriotë. Pra, vetëm bashkimi i të gjithë shqiptarëve, pa dallim feje, klase a pikëpamjesh politike, mund ta shpëtojë atdheun tonë nga kthetrat e përgjakshme të armiqve. T'i bashkojmë grushtet e zemrat tona në këtë luftë të shenjtë. Të çojmë në vend amanetin e të parëve tanë! S'e tradhtojmë dot gjakun dhe porosinë e patriotëve tanë

të shquar që nuk kursyen as pikën e fundit të gjakut për lirinë e truallit arbëror. Por, populli ynë nuk mund ta harrojë e tradhtojë kurrë as gjakun e mijëra vëllezërve e motrave tona që këto ditë po derdhin pa kursim, në përleshje me shovinistët jugosllavë...»

Edhe sot, si 40 vjet më parë, Kosovës dhe çështjes shqiptare gjithandej i duhet sërish mbi të gjitha e para së gjithash bashkimi shpirtëror e veprues i energjive dhe përpjekjeve, qofshin ato edhe të ndryshme, sa i përket artikulimit, rrugëve ose mjeteve të realizimit. Vetëm në këtë mënyrë mund të qëndrojmë ballëhapur para dëshmorëve të Pranverës shqiptare si dhe atyre përpara dhe pas tyre. Vetëm në këtë mënyrë mund të bëjmë që përvjetorët e ardhshëm të Pranverës '81 të mos na gjejnë me zgjidhje gjysmake, me zhgënjime politike e me sfilitje sociale dhe me shpifjet dhe fabrikimet prapakthyese të sklevërve të kënaqur të robërisë okupuese.

Bashkimi duhet për ta shtyrë qerren përpara e përpjetë, sa për teposhtë dhe tatëpjetë ka kush i shtyn, shtyhet edhe vetë.

Historia u përsëritet atyre që nuk mësojnë nga ajo dhe i ndëshkon rëndë sidomos ata që nuk arrijnë të shkunden e të këndellen madje as pas përsëritjes së dhimbshme të historisë.

Le të urojmë dhe le të bëjmë edhe të pamundurën që përvjetorët tjerë të Pranverës Shqiptare '81, të na gjejë të gjithëve, siç do të ishte porosia e dëshmorëve Jusuf Gërvallës, Kadri Zekës dhe Bardhosh Gërvallës, si dhe të gjithë dëshmorëve para dhe pas tyre, të bashkuar rreth kauzës së përbashkët me përkushtime dhe suksese të reja dhe gjithnjë më afër realizimit të idealeve të Pranverës Shqiptare 1981 dhe gjithë dëshmorëve para dhe pas tyre.